

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ОЛАБІНА КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

УДК 811.161.2'373.7

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТАМИ Х ТА П** В
СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ : СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ Й
ЕТНОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ**

035.01 □ українська мова та література

Автореферат

дипломної роботи на здобуття наукового ступеня

магістра філології

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Дедалі більшу увагу науковців привертає фразеологія, оскільки саме вона якнайкраще відображає дух народу і складність та багатогранність мови. Сучасна наука поглиблює знання про мову в різних аспектах і галузях, зокрема й у фразеології, адже зараз відбувається активізація наукової думки щодо вивчення структурно-семантичних, функціональних, культурно-національних особливостей фразеологічних одиниць.

Фразеологічний мовний масив, який притаманний народній мові, швидко розвивається і здатний впливати на літературну мову. Упродовж останніх років українська мова збагатилась фразеологізмами з елементами обценної лексики як репрезентантами народної живої мови. Вони створюють емоційно-образний колорит і забарвлюють мову, збагачують мовні ресурси та сприяють їхньому розвитку. Чимало дослідників займалося розробкою питань фразеології. Зокрема, теоретичні питання фразеології окреслено в працях М. Алефіренка, В. Ужченка, Д. Ужченка, Г. Пермякова, О. Демської, Ж. Колоїз та багатьох інших. Питання, що стосуються ненормативної лексики та її впливу на сучасну українську літературну мову, розглядали провідні українські мовознавці: Б. Ажнюк, В. Дончик, Л. Масенко, О. Пономарів, С. Семчинський, І. Смаль-Стоцький, І. Стецула, О. Тараненко.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що наразі в сучасному українському мовознавстві бракує комплексних наукових досліджень, у яких аналізуються фразеологізми з використанням ненормативної лексики, зокрема з елементами х** та п**** в українській мові, а також потребою вивчення структурно-семантичних та етнолінгвістичних тенденцій, які сприяють виникненню нових фразеологічних одиниць і трансформації усталених. Актуальність роботи підсилена також тим, що наразі люди все активніше користуються ненормативною лексикою не лише в повсякденному житті, але й використовують її в засобах масової інформації, художніх творах, побутує вона й у фольклорі.

Мета і завдання дослідження. Метою нашої розвідки є дослідження структурно-семантичних та етнолінгвістичних особливостей фразеологічних одиниць з компонентами х** та п**** в українській мові.

Відповідно до поставленої мети необхідно виконати такі **завдання:**

- схарактеризувати фразеологізм як основну одиницю фразеологічного рівня мови;
- опрацювати наявні в мовознавстві основні структурно-семантичні класифікації фразеологічних одиниць;
- охарактеризувати лексеми х** та п**** з точки зору походження й належності до певної обценної тематичної групи;
- проаналізувати структурно-семантичні особливості фразеологізмів з компонентами х** та п**** в українській мові;
- дослідити етнолінгвістичні особливості вживання фразеологічних одиниць з компонентами х** та п**** в українській мові порівняно з іншими мовами.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці з компонентами х** та п**** в українській мові.

Предметом дослідження є структурно-семантичні та етнолінгвістичні особливості аналізованих фразеологізмів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі вперше висвітлено та проаналізовано структурно-семантичні та етнолінгвістичні особливості фразеологізмів з компонентами х** та п**** в українській мові.

Практичне значення. Матеріали, отримані в результаті дослідження, можуть бути використані в лекційних курсах «Загальне мовознавство», «Сучасна українська мова: Лексикологія, фразеологія, лексикографія», «Стилістика української мови», в аналізі художнього тексту, написанні рефератів та повідомлень, семінарських заняттях, під час підготовки посібників, монографій із фразеології, а також для укладання словників, зокрема фразеологічного словника стійких сполучень з обценними компонентами.

Апробація дослідження. Окремі аспекти дослідження були представлені в доповіді на студентській науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2018» (м. Миколаїв, 2018 р.).

Публікації. Стаття «Інвективні фразеологічні одиниці в українській мові: структурно-семантичні особливості» була опублікована в молодіжному науковому журналі «Студентські наукові студії» (випуск 34 (78), 2019 р.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, об'єкт, предмет і основні завдання, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 «Теоретичні засади дослідження фразеологічних одиниць»** розкрито поняття фразеологізму як основної одиниці фразеологічного рівня мови та опрацьовано наявні в мовознавстві основні структурно-семантичні класифікації фразеологічних одиниць.

З'ясовано, що фразеологія як розділ мовознавства є досить молодою дисципліною, яка сформувалася лише в ХХ ст. За короткий проміжок часу було створено велику кількість праць, присвячених цій проблематиці. Проте залишаються відкритими деякі питання, зокрема, питання критеріїв виокремлення фразеологічних одиниць, ознак фразеологізмів, різниці між фразеологізмами та іншими одиницями мови, класифікації одиниць фразеології.

Серед науковців, які досліджували семантичні особливості фразеологізмів, можна виокремити Ш. Баллі, Л. Булаховського, В. Виноградова, В. Жукова, Б. Ларіна, М. Шанського. Структурну характеристику фразеологічних одиниць здійснили такі науковці, як І. Аничков, О. Кунін.

Виявлено, що в українському мовознавстві бракує комплексних наукових досліджень з цієї теми. Через це в дослідженні розглянуто наукові студії обценної та інвективної лексики задля розмежування цих понять, виокремлення групи обценізмів, до якої належать слова х** і п****, що є

важливим для коректного визначення структурно-семантичних та етнолінгвістичних особливостей фразеологізмів з цими компонентами.

У розділі 2 «Наукові студії obscenної та інвективної лексики» опрацьовано основні класифікації obscenної та інвективної лексики, охарактеризовано слова х** та п**** з точки зору походження й належності до певної obscenної тематичної групи.

Дослідження показало, що кількісне зростання obscenізмів та інвектив у спілкуванні зумовлює необхідність дослідження цієї лексики. У сучасному мовознавстві існують різні класифікації obscenної та інвективної лексики, де основними виступають класифікації Л. Ставицької, В. Жельвіса, О. Плущера-Сарно.

Існує обмежена кількість основних слів-матюків, але їм властива величезна словотвірна потенція. Неологізми з obscenними компонентами створюються під час спонтанного мовлення, в ідіомах. У свідомості людей існують мовні кліше, які під час трансформацій можуть наповнитися нецензурною лексикою під час сильного емоційного потрясіння чи піднесення, коли існує необхідність в порушенні мовних табу.

Фразеологізми, у складі яких є ненормативна лексика, у словниках фіксуються непослідовно. Часто певні тематичні групи масово опускаються, і принципово фіксуються лише евфемізми. Таке свідоме ігнорування сприяє тому, що вагомий пласт слів лишається поза увагою науковців, хоча ненормативна лексика сприяє збагаченню лексичного і фразеологічного складу мови.

Базовими obscenними лексемами слов'янських мов прийнято вважати слова х** та п****. Ці слова як складники obscenного шару лексики належить до групи найменувань «непристойних», соціально табуйованих частин тіла. Також вони виступають сексуальними інвективами, якщо в мовленні застосовуються з метою образити адресата і вираження негативного ставлення мовця до об'єкта оцінки. Через те що до цього часу точаться дискусії з приводу етимологічного значення цих двох слів, можна говорити про порушений дериваційний зв'язок між фразеологічними одиницями з компонентами х** та

п**** і їхнім первісним значенням, яке позначало певну ситуацію чи реалію. Це сприяло забуттю внутрішньої форми деяких фразеологізмів, а отже, утворенню фразеологічних зрощень. Лише ґрунтовне етимологічне дослідження допоможе виявити становлення певного фразеологічного зрощення і з'ясувати, чому певні слова сприяли творенню цілісного значення.

У розділі 3 «Лексеми х** та п**** в складі фразеологічних одиниць» проаналізовано структурно-семантичні особливості фразеологізмів з компонентами х** та п**** в українській мові, виокремлено етнолінгвістичні особливості вживання фразеологічних одиниць з компонентами х** та п**** в українській мові порівняно з іншими мовами.

Спираючись на визначення фразеологічної одиниці Д. Ужченко, визначаємо обценні фразеологічні одиниці як семантично цілісні, відносно стійкі (з допущенням варіантності), відтворювані й експресивні одиниці, які виконують характеризуючу, номінативну і комунікативну функції.

З'ясовано, що з боку семантики фразеологізмам властиве цілісне глобальне значення. Аналізуючи семантичні особливості інвективних фразеологічних одиниць української мови, ми послуговувалися загальноприйнятою семантичною класифікацією В. Виноградова, який виокремив три основні типи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності й фразеологічні сполучення. Також було взято до уваги четвертий тип, який виділив М. Шанський, – фразеологічні вирази.

З боку граматичної структури фразеологізми виявляють чітке розмежування. Для аналізу структурних особливостей фразеологізмів з компонентами х** і п**** в українській мові ми послуговувалися структурною класифікацією О. Куніна. Серед них наявні одиниці, співвідносні зі словосполученням, а також утворення, співвідносні з реченням. Компоненти ФО у таких випадках співвідносяться як підмет та присудок або другорядні члени речення і є взаємозалежними, що виявляється у формі поєднаних компонентів. Дещо більша диференціація серед фразеологізмів спостерігається щодо їхнього лексико-граматичного розряду. Виділяють такі лексико-граматичні розряди фразеологізмів: дієслівні, субстантивні, адвербіальні,

ад'єктивні, вигуківі. Для максимально повного розрізнення лексико-граматичних груп фразеологічних одиниць необхідно враховувати семантичний, морфологічний і синтаксичний критерії. Враховуючи їх, ми розробили схему аналізу фразеологізму, яка допоможе якнайкраще продемонструвати структурні та семантичні особливості фразеологізмів з компонентами х** і п****.

До цього часу єдиним переліком ненормативної лексики в українській мові залишається праця Лесі Ставицької «Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників» К. : Критика, 2008 р. Ми розробили схему аналізу фразеологічних одиниць, яка допоможе якнайкраще продемонструвати семантичні й структурні особливості фразеологізмів з компонентами х** і п****, виявлених у словнику Л. Ставицької.

Нами було проаналізовано 59 фразеологізмів з компонентом х** і 46 фразеологізмів з компонентом п**** (усього □ 105 фразеологічних одиниць).

ВИСНОВКИ

Дослідження показало, що останнім часом значно зростає інтерес до фразеології як науки та її основної одиниці – фразеологізму. Це пов'язано з тим, що статус цієї науки досі невизначений. Існують розбіжності в поглядах науковців на основну одиницю фразеології, її предмет, рівнозначність слова і фразеологізму, категорійні ознаки фразеологічних одиниць тощо.

Досі не існує єдиного вичерпного визначення фразеологізму як основної одиниці фразеології. Дискусійним залишається й питання про те, що є мінімальною одиницею цієї науки: фразема чи фразеологізм. Д. Ужченко визначає фразеологізм мінімальною одиницею фразеології, що означає семантично цілісні, відносно стійкі (з допуском варіантності), відтворювані й експресивні одиниці мови, організовані за моделлю словосполучення або речення. Дослідження показало, що можна використовувати термін «фразема», оскільки він точно відтворює характеристики мінімальної одиниці фразеології, аналогічно до інших розділів лінгвістики: фонологія – фонема, лексикологія – лексема, синтаксис – синтаксема та ін. Фразема – це автономна словесна експресивна формула, яка складається з двох чи більше слів, що утворюють

семантичну цілісність. Проте інші терміни застосовуються нарівні з терміном «фразема», які є певною мірою навіть усталенішими.

У дослідженні опрацьовано наявні на сьогодні в українській лінгвістиці семантичні та структурні класифікації, адже останнім часом зосереджується увага на зовнішній та внутрішній формі ФО. Найпоширенішою є класифікація, яку вперше розробив Ш. Баллі, а переклав і доповнив В. Виноградов, тобто за семантичним злиттям компонентів. До трьох типів фразеологічних одиниць, виділених В. Виноградовим, – фразеологічних зрощень, єдностей і сполучень, дослідник М. Шанський додав четвертий – фразеологічні вирази. Адже за підходом В. Виноградова значний пласт ФО залишався поза увагою. Найвідомішою класифікацією за структурним принципом вважається класифікація О. Куніна, який виділив 6 структурних типів фразеологічних одиниць.

У дослідженні також розглянуто обценну та інвективну лексику, виокремлено основні ознаки цієї лексики і тематичні групи. Обценною лексикою називають табуйовані (заборонені) непристойні (недруковані, нецензурні, нелітературні) слова та вислови. Це поняття включає в себе не лише вербальні (усні й писемні форми реалізації), а й невербальні (мова жестів) способи вияву.

Класифікація обценної лексики Л. Ставицької є основною в українському мовознавстві. Вона поділяє обценізви на п'ять груп: найменування «непристойних», соціально табуйованих частин тіла – «сороміцькі слова»; найменування процесу здійснення статевого акту; назви повії, продажної жінки; найменування фізіологічних функцій (відправлень); назви «результатів» фізіологічних відправлень.

Обценізви загалом закріплюються за комунікативними ситуаціями конфліктного характеру. У результаті комунікативного акту певна лексема викликає в адресата відчуття недоречності, відрази.

Інвективна лексика використовується не тільки як інтенсифікатор конфлікту, а й з метою образити, принизити адресата мовця. Тому інвективу

слід виокремлювати з-поміж інших різновидів стилістично зниженої лексики, адже вона обов'язково містить у собі оцінну сему.

З'ясовано, що в сучасних лінгвістичних розвідках сформувалися три підходи до визначення інвективної лексики: ототожнення інвективи з лайкою; інвективою вважають будь-яке слово, що використовується з метою нанести образу адресату; інвективою визначають образливе слово в найбільш різкій формі, лайка у функції образи.

Інвективна лексика використовується не тільки як інтенсифікатор конфлікту, а й з метою образити, принизити адресата мовця. Тому інвективу слід виокремлювати з-поміж інших різновидів стилістично зниженої лексики, адже вона обов'язково містить у собі оцінну сему.

Найбільш відомими та перспективними класифікаціями інвективної лексики є класифікації В. Карасика, В. Жельвіса, А. Куликова. Зазвичай за основу беруть тематичні або прагмасемантичні ознаки.

Виявлено, що існує невелика кількість основних слів-матюків, але їм властива величезна словотвірна потенція.

Лексеми х** і п**** належать до базових обценних лексем. Досі точаться дискусії щодо етимології цих слів. Побутує думка, що лексема х** походить від слова *хвоя*. Також існують теорії про походження цієї лексеми від індоєвропейського кореня **skēu-* (бути гострим), алб. *hu* («кіл», «статевий член»).

Етимологічне дослідження значення лексеми п**** показало, що своїм корінням дана лексема сягає праіндоєвропейського **pisd- / *peisd-* «сідло; те, на чому сидять». На думку дослідника Г. Коваліва, назва жіночого статевого органу походить від праслов'янського дієслова **pisati*. Подальші дослідження ведуть до дієслова *пхати* ← **pъchati*, лит. *pìsti* «товкти» → *paisýti* «молотити» і т. п., які припускають, що слово **pizda* могло мати значення «стуна» (те, в чому товчуть), і тим самим бути метафорою.

Обидві лексеми за класифікацією Л. Ставицької належить до першої групи обценної лексики – найменування «непристойних», соціально табуйованих частин тіла. Їх можна кваліфікувати як інвективу. У такому разі

вони належать до сексуальних інвектив, які вважаються найгрубішими, і є складниками тематичної групи – назв частин тіла

На основі класифікацій, наявних у мовознавстві, розроблено схему аналізу фразеологізмів з компонентами х** і п**** в сучасній українській мові, за допомогою якої можна проаналізувати ФО. Вона враховує семантичний і структурний аспекти, які розкривають зміст і форму фразем з цими компонентами.

За схемою аналізу описано фразеологічні одиниці з компонентами х** і п**** в сучасній українській мові, зафіксовані в словнику Л. Ставицької «Українська мова без табу», та подано їхні структурно-семантичні характеристики. Хоч книга була видана 11 років тому, в сучасному мовознавстві ця праця – єдине джерело, у якому фіксуються обценна, інвективна та жаргонна лексика української мови. Л. Ставицька мало не єдина дослідниця, яка проаналізувала таку лексику з академічних позицій. За ці роки фразеологічний мовний масив мав би поповнитись великою кількістю стійких словосполучень, зокрема з компонентами х** і п****, але далеко не всі лексеми фіксуються у словниках, а фраземи з компонентами обценної лексики часто замінюються евфемізмами. Жоден лексичний шар мови не володіє таким словотвірним потенціалом, як обценний. Але в українській мові відсутні двомовні словники ненормативної лексики, тому їхнє відтворення ускладнене, крім того, лексикографи просто не встигають за швидкою ходою мови.

Ми послуговувалися загальноприйнятою семантичною класифікацією В. Виноградова, який виділив такі семантичні типи ФО: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності й фразеологічні сполучення. Також було взято до уваги четвертий тип, який виділив М. Шанський, – фразеологічні вирази. Для аналізу структурних особливостей фразеологізмів з компонентами х** і п**** в українській мові ми послуговувалися структурною класифікацією О. Куніна.

Усього нами було проаналізовано 105 фразеологічних одиниць з компонентами х** і п**** в сучасній українській мові: 59 фразеологізмів з компонентом х** і 46 фразеологізмів з компонентом п****.

Дослідження показало, що серед семантичних типів переважають ФЗ – 61 ФО (31 ФЗ з компонентом х**, 30 – з компонентом п****). Меншою мірою представлені ФЄ у кількості 30 ФО: 22 з компонентом х**, 8 – з компонентом п**** та ФВ у кількості 14 ФО: 6 з компонентом х**, 8 – з компонентом п****. Фразеологічні сполучення не виявлено серед фразеологізмів з компонентами х** і п**** в українській мові. Така велика кількість ФЗ може бути зумовлена невирішеним питанням стосовно етимології слів. Таким чином, було втрачено зв'язок фразеологічного значення з прототипом, і лише глибоке етимологічне дослідження допоможе зрозуміти семантику того чи іншого ФЗ.

Серед фразеологічних одиниць з компонентами х** і п**** переважають фразеологізми зі структурою *інфінітив + відмінкова субстантивна словоформа*, тобто номінативно-комунікативні фразеологізми – 29 ФО (16 з компонентом х** і 13 з компонентом п****). Значною за чисельністю є також група фразеологізмів зі структурою простого речення: 25 ФО (11 з компонентом х** і 14 з компонентом п****). Меншою мірою представлені еквіваленти речень: 14 ФО (10 з компонентом х** і 4 з компонентом п****); фразеологізми зі структурою складного речення: 13 ФО (7 з компонентом х** і 6 з компонентом п****); одновершинні фразеологізми: 9 ФО: (5 з компонентом х** і 4 з компонентом п****). Однаковою кількістю представлені фразеологізми з частково предикативною структурою: 8 ФО: (6 з компонентом х** і 2 з компонентом п****); зі структурою словосполучення: 8 ФО (5 з компонентом х** і 3 з компонентом п****). Виявлено також, що серед фразеологічних одиниць найменше стійких словосполучень зі структурою сурядного словосполучення (1 ФО з компонентом п****) і простого односкладного речення (2 ФО з компонентом х**).

Аналіз за морфологічною класифікацією показав, що серед фразеологічних одиниць з компонентами х** і п**** переважають дієслівні фразеологізми: 54 ФО (29 з компонентом х** і 25 з компонентом п****). Меншою мірою представлені групи субставних фразеологізмів: 21 ФО (9 з компонентом х** і 12 з компонентом п****); вигуківих: 18 ФО (11 з компонентом х** і 7 з компонентом п****) і адвербіальних: 9 ФО (7 з

компонентом х** і 2 з компонентом п****). Найменшою за кількістю є група ад'єктивних фразеологічних одиниць: 3 ФО з компонентом х**.

Об'єктом нашого дослідження стали структурно-семантичні особливості фразеологізмів з компонентами сексуальної лексики х** і п****, хоч в українській мові переважають скаталогічні інвективи. Особливо, це простежується в українському фольклорі, де в прислів'ях та приказках превалюють такого роду інвективні одиниці. Більшість дослідників схиляються до думки, що сексуальна лексика, зокрема слова х** і п****, була запозичена в українську мову з російської. Саме в російській культурі здавна переважала сексуальна інвектива, котра згодом, вважається, проникла й в українське мовне середовище. На противагу цим думкам, існує твердження, що назви статевих органів і коїтусу є праслов'янським надбанням, але набули вони непристойного значення, очевидно, після прийняття християнства, яке засуджувало усе, що стосується тілесного низу. Ментальність українців сприяла тому, що за давніх часів не прийнято було вживати обценну лексику в присутності жінок і дітей. Вірогідно, через це назви непристойних, табуйованих частин тіла, які вважаються грубими інвективами, не були широко поширеними.

Дослідження етнолігвістичних особливостей фразеологізмів з компонентами х** і п**** в українській мові показало, що категоричне заперечення існування цих лексем в українській мові з давніх часів недостатньо обґрунтоване. На низку таких фразеологізмів натрапляємо у фольклорних творах: сороміцьких піснях, коломийках, листі козаків до турецького султана, у прислів'ях та приказках, які є питомо українськими.

Безперечно, найпоширенішими видами фразеологізмів з компонентами х** і п**** є кальки з російської мови. Питомо українські розмовні фразеологізми, які зафіксовані Л. Ставицькою з говірок різних міст і сіл України, представлені у меншій кількості (усього □ 37 ФО). Таким чином, доходимо висновку, що сексуальна лексика, зокрема слова х** і п****, а також фразеологізми з цими компонентами, існували в українській мові з давніх часів, хоч група сексуальних інвектив представлена меншою кількістю ФО.

Мусимо зауважити, що доки мовою послуговуються в усіх сферах спілкування і в ній присутні усі комунікативні рівні, це свідчить про її розвиток і процвітання. Тому оминати обценний шар лексики, а особливо фразеологізми з компонентами такої лексики під час мовознавчих досліджень вважаємо недоцільним. Адже фразеологізми відображають неповторність побуту, культури, звичаїв, ментальності народу. Саме у фразеології, а не в лексиці, повною мірою відображається національна картина світу.

Будь-які мовні формування не можуть розвиватися та існувати відокремлено. Вони впливають і змінюють мовні норми, що, на думку лінгвістів, може призвести до тотального зниження грамотності.

Поширення української літературної мови через освіту, культуру засоби масової інформації може вивести із кризового стану побутування мови в країні. Проте не слід замикати українську мову і культуру, адже і жаргон, й обценна, й інвективна лексика необхідні для повноцінного життя кожної мови.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Олабіна К. С. Інвективні фразеологічні одиниці в українській мові: структурно-семантичні особливості. Студентські наукові студії. Миколаїв, 2019. Вип. 34 (78).

АНОТАЦІЯ

Олабіна К. С. Фразеологічні одиниці з компонентами х** та п** в сучасній українській мові : структурно-семантичні й етнолінгвістичні особливості.

Дипломна робота на здобуття наукового ступеня магістра філології за спеціальністю 035.01 – українська мова та література. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2019.

Дедалі більшу увагу науковців привертає фразеологія, оскільки саме вона якнайкраще відображає дух народу і складність та багатогранність мови. Фразеологічний мовний масив, який притаманний народній мові, швидко розвивається і здатний впливати на літературну мову. Сучасна мовознавча наука потребує комплексних праць, які б досліджували фразеологізми з

використанням ненормативної лексики, зокрема з елементами х** та п****. Тому необхідним є дослідження таких фразеологічних одиниць, адже наразі люди все активніше користуються ненормативною лексикою не лише в повсякденному житті, але й використовують її в засобах масової інформації, художніх творах, побутує вона й у фольклорі.

Наше дослідження спрямоване на аналіз та характеристику структурно семантичних та етнолінгвістичних особливостей фразеологізмів з компонентами х** і п**** в сучасній українській мові. У дипломній роботі розглянуто фразеологізм як основну одиницю фразеології, найпоширеніші семантичні й структурні класифікації фразеологізмів, наукові студії обценної та інвективної лексики, виокремлено групу обценізмів, до якої належать слова х** і п****, досліджено етнолінгвістичні особливості фразеологізмів з цими компонентами, узагальнено інформацію про роль фразеологізмів з компонентами х** і п**** в розхитуванні мовної норми.

Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Ключові слова: *фразеологізм; фразеологічні зрощення; фразеологічні єдності; фразеологічні сполучення; фразеологічні вирази; обценна лексика; інвективна лексика; х**; п****.*

SUMMARY

Kateryna Olabina. Structural, Semantic and Ethnolinguistic Features of Phraseological Units with Components D*** and C*** in the Ukrainian Language. – Mykolaiv, 2019.

Thesis for the Academic Degree of the Master of Philology in Speciality 035.01 – Ukrainian Language and Literature. – Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2019.

Phraseology is growing fast and can affect the literary language. Modern science deepens knowledge of language in various aspects and branches, in particular in phraseology, because now there is an intensification of scientific thought in the study of structural-semantic, functional, cultural and national peculiarities of phraseological units.

The paper is the first systematic study of structural, semantic and ethnolinguistic features of phraseological units with components d*** and c*** in the Ukrainian language.

In the article are reviewed the most common definitions of phraseological unit in the scientific literature, defined the distinction between the concepts of «obscene lexis» and «invective lexis». We have defined the basic obscene lexemes of Slavic languages. We have classified phraseological units with components d*** and c***. The analysis of the structural and semantic level based on the generally accepted classifications of V. Vinogradov and A. Kunin. Our intelligence emphasizes the importance of studying of this lexis by modern linguists.

It has been established that the majority of phraseologisms with the components d*** and c*** relate to phraseological fusions. We assume this is due to the fact that there are still discussions about the etymological significance of these words, so at this stage it is difficult to establish a relation between the phraseological meaning and its prototype. Also, we have identified quantitatively less semantic groups: phraseological unities and expressions. Phraseological combinations are non-occurring among the phraseologisms with components d*** and c***. Among the phraseological units with the components of d*** and c*** there are more nominative-communicative phraseologisms. It was also revealed that among the phraseological units there are less stable word combinations with the structure of the adjectival word combination and the adjective sentence.

The research of the given subject has led to the conclusion that the denial of the existence of words d*** and c*** in the Ukrainian language from ancient times is unduely. Undoubtedly, the most common types of phraseologisms with the components of d*** and c*** are calques from Russian. But there are also a small number of native Ukrainian phraseological units with such components. The presence of idioms with the words dick and cunt in Ukrainian folklore can serve as proof of their existence in the Ukrainian language from ancient times.

Degree work includes an introduction, three chapters, the conclusion, the list of references and applications.

Keywords: *phraseologism; phraseological fusion; phraseological unity; phraseological combinations; phraseological expressions; obscene lexis; invective lexis; d***; c***.*